

Weidegang ...

'Het is heel mooi, maar erg moeilijk'

Wilma Wolters

Geiten in de wei is een mooi gezicht. Er is een verschil tussen het bieden van een uitloop en het werkelijk laten weiden van geiten. Dat laatste blijkt nog niet zo eenvoudig, vertellen geitenhouders en ervaringsdeskundigen Sander Koster en Willem Dam.

Geiten zijn geen grazers. Geiten zijn kampioenen uitbreken. Wormen liggen op de loer. We kunnen allemaal argumenten aanvoeren waarom het weiden van geiten lastig is. Toch slagen Sander Koster uit Pietersbierum en Willem Dam uit Amstelveen (Ridammerhoeve) er al jaren in om hun geiten een groot deel van het rantsoen zelf uit de wei te laten halen. "Weidegang hoort bij een biologisch-dynamische bedrijfsvoering zoals wij die hier hebben",

vertelt Dam. "Maar het blijft belangrijk om er dan goed ruwvoer en ook krachtvoer naast te voeren." Koster vindt ook dat zijn geiten de wei in moeten. "Geiten zijn herkauwers, en herkauwers moeten gras eten, vind ik. Ik vind het het mooist als ze het zelf 'maaïen' en daar vervolgens melk van maken." Hoe logisch en eenvoudig dit ook klinkt, beide geitenhouders vinden het weiden van geiten geen sinecure. "Het is heel mooi, maar ook erg moeilijk."

Grasmengsel

Koster weidt zijn 650 melkgeiten op 9 hectare lichte zavelgrond rondom de boerderij. In de wei staat een mengsel van verschillende soorten Engels raaigras, timothee, witte klaver, twee soorten rode klaver, smalle weegbree en cichorei. In de loop der jaren heeft Koster ervaren dat dit mengsel werkt op zijn grond, voor zijn bedrijf en zijn geiten. "Ik heb er veel mee geëxperimenteerd en kijk dan wat de geiten eten, hoeveel ze produceren, wat

het mengsel doet met de grond en of ik er een goede kuil van kan maken. Ik wil dat de klaver en de grassen gelijktijdig omhoogkomen. De combinatie gras en klaver zorgt ook voor verschillende worteldieptes en dat is goed voor de grond."

Uit een smaakproef die onder leiding van het Louis Bolk Instituut gebeurde in 2010 bleek dat geiten het liefst rode klaver eten, gevolgd door kropbaar en cichorei. Uit andere proeven bleek dat geiten kweek, ridderzuring, weegbree en duizendblad prefereren boven Engels raaigras of klaver.

Om de rode klaver niet te veel de overhand te laten krijgen in de percelen, kiest Koster voor Mattenkleesoorten. "Die stoelen wat meer uit. Maar met je maaibeleid: de lengte van het gras op het moment van maaien – ik heb die het liefst ongeveer 25 centimeter – en de maaïhoogte, kun je met name sturen op de groei van klaver. Ik houd ongeveer 8 centimeter maaïhoogte aan. Als ik iets hoger maai heb ik meer gras, iets dieper maaien levert meer klaver op."

Dam weet niet precies welke grassen en kruiden er in zijn land staan. De 120 melkgeiten hebben in ieder geval Engels raaigras, witte klaver en ridderzuring. Als er naar zijn zin te weinig kruiden staan of de grasmat het niet goed meer doet, zaait Dam door met een geitenmengsel. "Goed gras voor geiten is een gevarieerd aanbod en is kruidenrijk. Kruiden bevatten veel gezondheidsstoffen, dat is goed voor de geit en uiteindelijk ook voor de mens als we de melk en kaas consumeren."

Probleem: wormen

Koster vindt wormen de grootste bottleneck voor het weiden. Om een wormbesmetting te voorkomen, mogen de geiten twaalf weken achtereen niet in een perceel komen na het weiden. Dat betekent veel plannen en werken met groeitrappen. De geiten gaan een perceel op als het gras ongeveer twee vuisten hoog staat. Koster schat dat op 2.000 kg drogestof. Twaalf weken later probeert de geitenhouder dan weer zoveel gras te hebben staan op dat perceel. "In een goed jaar heb ik voldoende aan de 9 hectare wei, maar in verband met de wormen had ik er het liefst nog 3 hectare bij. De geiten blijven ook weleens een week binnen als het nog geen 12 weken geleden is dat ze op dat perceel waren", geeft Koster toe. "Want die 12 weken aanhouden is echt het enige dat helpt tegen wormen."

Bij Dam spelen wormen geen rol. "Ik heb al jaren niet meer ontwormd. Dat komt waarschijnlijk omdat de geiten slechts tweemaal per jaar gemiddeld op een perceel komen, en

doordat we vijf snedes per jaar maaien waardoor er schoon gras groeit."

Geiten moeten ook leren grazen, merken beide ondernemers. Dat is het best te bereiken door de lammeren al naar de wei te sturen. "En zorg dan voor een goed afrasteringsapparaat, want lammeren hebben heel snel in de gaten hoe ze uit kunnen breken", is de ervaring.

Langs de draad

Het hebben van schoon gras is voor beweiden een vereiste; als geiten eenmaal door gras hebben gelopen, eten ze er niet meer van en dat leidt tot beweidingverliezen. Het Louis Bolk Instituut toonde ook aan dat een combinatie van zwaar inscharen en intensief stripgrazen (tot zeven keer per dag de draad verzetten) de opname in de wei stimuleert. Zowel Koster als Dam ervaren dit bij hun

Een goed werkende afrastering is voor geiten van groot belang.

Foto: Wilma Wolters

Inscharen in twee vuisten hoog gras

dieren. Bovendien ontdekten zij het typische geitengedrag om het gras het dichtst langs de afrastering als eerste te eten. Vorig jaar bouwde Dam samen met zoon Tom met dit kenmerkende gedrag in het achterhoofd een rijdende afrastering. Ze wonnen er de 'Ekoland Innovatieprijs biologische landbouw 2018' mee. "Met autovelgen, aluminium pijpen, een bewegingsmelder en een accu op zonnecellen bouwden we voor 2.500 euro dit apparaat. De bewegingsmelder detecteert een geit als die aan de afrastering staat, dan verplaatst de afrastering over de gehele lengte van het perceel, in ons geval 100 meter. De snelheid van de rijdende afrastering is traploos instelbaar. Zo hebben de geiten de hele dag schoon en vers gras."

Doordat de dieren veel minder vertrappen en de grasopname hoger is, kan Dam nu voor het weiden met ongeveer de helft van het land toe. "Het gras blijft schoner, de geiten vreten het kaal. Bovendien komen ze nu ook achter in het land waar ze voorheen de moeite niet voor namen."

Koster schuift de draad in de wei tweemaal daags zo'n 2 tot 3 meter op over de 300 meter lengte van het perceel. "Dan krijgen de geiten wel voldoende te eten en vertrappen ze niet te veel." Hij sluit de geiten op in

de wei. "Grazen bij regen kunnen ze leren. Ik ben daarin best streng geweest, maar het is toch wel een kwestie van opvoeding, want de geiten laten nu zien dat het kan." Hetzelfde geldt voor zonneshijn: ook daar kunnen de geiten gedeeltelijk aan wennen. Dam laat bij felle zon de draad richting de stal open,

Tips bij ontwormen

Uit onderzoek dat het Louis Bolk Instituut in 2011 deed, is gebleken hoe je een wormbesmetting het best kunt voorkomen.

- geiten niet te vroeg naar buiten (na eerste snede);
- geiten mogen 2 tot 3 weken op een perceel en daarna niet eerder terug dan 12 weken later;
- ploegen en herinzaaien maakt een weide tijdelijk schoon van maagdwormen maar de weide raakt weer besmet zodra er geiten in lopen;
- eenmalig maaien maakt de weide niet schoon van maagdwormen;
- stalvoeding met vers gras van een weide die besmet is met maagdwormen kan ook een besmetting opleveren.

Foto: Ida Meertens

Foto: Wilma Wolters

De bokjes van Willem Dam lopen elke dag buiten. 's Avonds gaan ze naar binnen.

zodat de geiten in de beschutting van de bomen kunnen komen.

Passend in het rantsoen

Bij weidegang is een bijpassend rantsoen onmisbaar. “Anders volgt er geen melk.” Dam: “Het gras is al bijna krachtvoer. Als ik dat juist kan oogsten, heb ik nauwelijks krachtvoer nodig.” Voor het juist oogsten heeft Dam de ideale oplossing gevonden, zegt hij. In een loods op het erf heeft hij een grasdrogerij gemaakt. Middels een kraan wordt het gemaaide gras naar boven gebracht en via een rooster wordt er warme lucht van onder door het gras geblazen. “Zo drogen we het gras tot het ongeveer 16 procent vocht bevat. Het is geweldig spul en de geiten smullen ervan. Dit hooi eten zelfs de

Grazen moeten ze als lam al leren

lammeren de eerste week dat ze het krijgen al.”

Dam schudt het gras slechts eenmaal, omdat het toch verder droogt in de drogerij, en dat zorgt ervoor dat de voedingswaarde zo goed

mogelijk behouden blijft. “Elke keer schudden betekent 10 procent verlies aan voedingswaarde, omdat je het blad beschadigt.” Ander voordeel van de grasdrogerij is dat Dam in plaats van drie nu vijf snedes per jaar kan maaien. “Daardoor heb ik mooi gras, zie ik minder clostridium – we vaccineren de lammeren niet meer tegen clostridium omdat het niet nodig is – en lukken de kazen beter.” Dam schat dat ongeveer de helft van het voer dat de geiten eten, ze uit de wei halen. De geiten van Koster halen de helft van het ruwvoer uit de wei. Inclusief brok komt dat neer op ongeveer een derde van het rantsoen. Koster probeert jaarlijks vier tot vijf snedes van zijn land te halen. Alles gaat in balen. Na de eerste twee snedes kijkt Koster wat hij nog nodig heeft in zijn voer voor dat jaar en bepaalt daarmee het maaimoment voor de derde en vierde snede. “In de tweede snede zit vaak structuur, in de vierde meestal veel eiwit doordat de klaver dan echt goed tot uiting komt.” De brok heeft Koster samen met de plaatselijke voerleverancier samengesteld, en hij geeft door wat hij er graag aan veranderd ziet. “Als de balen een tijdje hebben gestaan, snijd ik er een open en kijk, voel en ruik. Op basis daarvan bepaal ik hoe de brok samengesteld moet worden.” Het rantsoen van de geiten in Pietersbierum bestaat uit vers gras, kuilgras en brok. Naast het weidegras en het hooi krijgen de melkgeiten in het Amsterdamse Bos een mengsel van brokken, luzerne en groentepulp. “De pulp van de groente bindt het stof van de luzerne. Dat vind ik belangrijk, want dat stof is het blad en juist daarin zitten de eiwitten, wat voedingswaarde brengt.”

Foto: Wilma Wolters

De rijdende afrastering werkt op zonnecellen. De autovelgen lopen over het gras en verschuiven, zo de draad over het perceel.